

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. ДОКУЧАЄВА

Кафедра педагогіки, психології та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

В. Петров

«28» серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ОК.3 Педагогіка вищої школи

Галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
Спеціальність	<u>101 Екологія</u>
Освітньо-наукова програма	<u>101 Екологія</u>
Факультет	<u>захисту рослин</u>

Робоча програма Педагогіка вищої школи для здобувачів галузі знань 10
Природничі науки, спеціальності 101 Екологія, освітньо-наукової програми
101 Екологія

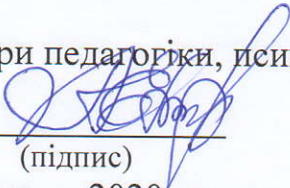
« 28 » 08 2020 р. ____ с.

Розробники: Євсюков О.Ф., завідувач кафедри педагогіки, психології та
права, канд. пед. наук, доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри педагогіки, психології та
права

Протокол від « 28 » серпня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри педагогіки, психології та права

(підпис)

О.Ф. Євсюков
(ініціали та прізвище)

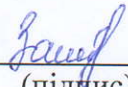
« 28 » серпня 2020 р.

Схвалено навчально-методичною комісією факультету захисту рослин

Протокол від « 28 » серпня 2020 р. № 2

« 28 » серпня 2020 р.

Голова

(підпис)

(І.В. Забродіна)
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>10 «Природничі науки»</u>	Обов'язкова	
Модулів – 3		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність <u>101 «Екологія»</u> Освітньо-наукова програма <u>«Екологія»</u> (шифр і назва)	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)	1-й	1-й
		Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	78 год.
		Вид контролю	
		залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування знань та вмінь щодо структури та напрямів реформування вищої освіти; теоретичних, організаційно-процесуальних, методичних засад процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних стандартів, потреб суспільства; формування психолого-педагогічної готовності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня до викладацької та науково-педагогічної діяльності.

Завдання: озброєння майбутніх викладачів і науковців методологією педагогічної науки, знаннями основних педагогічних категорій і понять, закономірностей функціонування системи вищої освіти і її складових, ознайомлення з інноваційними технологіями, формами організації, методами, засобами навчання, виховання, управління в системі вищої освіти; розвиток професійного мислення, формування у них розуміння високої значущості педагогічної праці у суспільному прогресі людства, розвиток практичних умінь і навичок творчого дослідницького підходу до організації педагогічної діяльності в умовах вищої школи.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі повинні:

знати:

- перспективи розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір;
- компоненти та джерела змісту навчання;
- теоретичні і організаційно-процесуальні, методичні засади навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти України;
- актуальні завдання дидактики вищої школи та підходи до їх реалізації;
- сутність технологічного підходу до здійснення педагогічної діяльності в умовах закладу вищої освіти;
- методи навчання: їх класифікацію, функції, специфіку вибору;
- особливості науково-дослідної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
- види і форми контролю у ЗВО;
- психолого-педагогічні особливості здобувачів вищої освіти, студентських груп та керівництва ними; організаційне та змістово-методичне забезпечення позанавчальної виховної роботи у ЗВО.

уміти:

- моделювати та здійснювати педагогічний експеримент, правильно і

ефективно обирати та застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;

- розробляти та проводити лекційне та практичне заняття з дисципліни спеціалізації, визначати його методичне забезпечення;

- узагальнювати та використовувати передовий педагогічний досвід і сучасні досягнення вітчизняної і зарубіжної педагогічної науки;

- правильно обирати та застосовувати методи і форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають такі **компетентності**:

Загальні компетентності:

ЗК.06.Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК.02. Здатність до формування системного наукового.

ФК.04. Здатність доносити до слухачів сучасні знання та наукові результати власних досліджень, у тому числі в рамках науково-педагогічної діяльності в галузі природничих наук.

Програмні результати навчання:

ПР.02. Демонструвати володіння загальнонауковими концепціями сучасного природознавства

ПР.08. Спілкуватися, у тому числі іноземною мовою, в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування.

ПР.09. Доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, результати власних наукових досліджень, обґрунтування і висновки як у усній так і письмовій формі для різної аудиторії, як на національному так і на міжнародному рівні.

ПР.10. Застосовувати сучасні технології (у т. ч. інформаційні) у науковій та науково-педагогічній і еколого-просвітницькій діяльності.

ПР.11. Виявляти лідерські якості, відповідальність та повну автономність під час реалізації комплексних наукових проектів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 1.1. Історія розвитку вищої школи. Мета і основні завдання педагогіки вищої школи

Тема 1.2. Методологія та методи педагогічного дослідження

Змістовий модуль 2. ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 2.1. Організація навчального процесу у вищій школі

Тема 2.2. Характеристика форм і методів організації навчання у вищій школі

Тема 2.3. Сучасні технології навчання у вищому закладі освіти

Тема 2.4. Поняття контролю навчальної діяльності здобувачів вищої освіти: функції, принципи організації, види та форми

Змістовий модуль 3. ВИХОВНА РОБОТА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Тема 3.1. Організація позанавчальної виховної роботи у ЗВО

Тема 3.2. Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л.	П.	Л.	ІНДЗ	С.Р.		Л.	П.	Л.	ІНДЗ	С.Р.
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛ												
Тема 1. Історія розвитку вищої школи. Мета і основні завдання педагогіки вищої школи.	10	2	2	–	–	6	12	1	1	–	–	10
Тема 2. . Методологія та методи педагогічного дослідження	10	2	2	–	–	6	12	1	1	–	–	10
Разом за змістовим модулем 1	20	4	4	–	–	12	24	2	2	–	–	20
Змістовий модуль 2. ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ												
Тема 3. Організація навчального процесу у вищій школі	12	2	2	–	–	8	10	–	–	–	–	10
Тема 4. Характеристика форм і методів організації навчання у вищій школі	12	2	2	–	–	8	12	1	1	–	–	10
Тема 5. Сучасні технології навчання у вищому закладі освіти	14	2	2	–	–	10	12	1	1	–	–	10
Тема 6. Поняття контролю навчальної діяльності здобувачів вищої освіти: функції, принципи організації, види та форми	12	2	2	–	–	8	10	–	–	–	–	10
Разом за змістовим модулем 2	50	8	8	–	–	34	44	2	2	–	–	40
Змістовий модуль 3. ВИХОВНА РОБОТА ВИЩОЇ ШКОЛИ												
Тема 7. Організація позанавчальної виховної роботи у ЗВО	10	2	–	–	–	8	10	1	1	–	–	8
Тема 8. Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти	10	2	2	–	–	6	12	1	1	–	–	10
Разом за змістовим модулем 3	20	4	2	–	–	14	22	2	2	–	–	18
РАЗОМ	90	16	14	–	–	60	90	6	6	–	–	78

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	—	
..		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Становлення освіти й вищої школи у світі і в Україні	2	1
2	Методологія та методи педагогічного дослідження	2	1
3	Методика організації та проведення практичних, лабораторних і семінарських занять у вищій школі	2	1
4	Сучасні форми і методи навчання у ЗВО	2	1
5	Інтерактивні технології навчання	2	1
6	Методика організації педагогічного контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	2	—
7	Методи, форми і засоби виховного впливу на особистість здобувача вищої освіти	2	1
Разом		14	6

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	—	—
...		

8. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача третього (освітньо-наукового) рівня відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Види самостійної роботи за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: читання та конспектування літературних джерел інформації; перегляд презентацій навчального матеріалу і та ін.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до практичних занять.

3. Вивчення матеріалу з використанням елементів творчості: розв'язання педагогічних задач; підбір технологій, форм і методів навчання для конкретних занять за спеціальністю; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей з заданої теми і та ін.

4. Вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок в умовах освітнього процесу.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Мета і основні завдання педагогіки вищої школи	6	10
2	Методологія та методи педагогічного дослідження	6	10
3	Психолого-педагогічні аспекти мотивації навчання у вищій школі	8	10
4	Загальна характеристика форм організації навчання у вищій школі	8	10
5	Сучасні технології навчання у ЗВО	10	10
6	Система діагностики знань і вмінь здобувачів у ЗВО	8	10
7	Суперечливості та кризи студентського віку	8	8
8	Студент і студентська група як об'єкти педагогічного процесу	6	10
Разом		60	78

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота за теоретичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій – запитання-відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни;

2. Групових консультацій – розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів у практику педагогічної діяльності.

Індивідуально-консультативна робота за практичною частиною дисципліни проводиться у вигляді:

1. Індивідуальних консультацій – завдань, стосовно яких виникли запитання;

2. Групових консультацій – розгляд педагогічних ситуацій, інтерактивних технологій навчання, які потребують колективного обговорення.

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1. Індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2. Підготовка доповідей для виступу на науковій конференції.

10. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1). Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – **словесні** (лекція, семінари, бесіда, розповідь); **наочні** – (ілюстрація, демонстрація, презентація), **практичні** (збір інформації, її обробка).

Лекція - логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція є однією з основних організаційних форм навчальних занять і, водночас, методів навчання.

Лекція із застосуванням ігрових методів - застосовуються методи мозкової атаки, методи конкретних ситуацій та інші, коли здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня самі формулюють проблему, і самі намагаються її вирішити.

Практичні заняття - форма навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем третього (освітньо-наукового) рівня відповідно до сформульованих завдань.

Індивідуальне заняття - форма навчального заняття, що проводиться з окремими здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня з метою підвищення

рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. 10

Рольові ігри (інсценізація) – форма активізації здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної педагогічної ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Консультація - форма навчального заняття, при якій здобувач третього (освітньо-наукового) рівня отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні консультації, семестрові).

2). Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу: **індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;**

3). Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – **репродуктивні та продуктивні** (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові);

4). Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота здобувача третього (освітньо-наукового) рівня з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до практичних занять, робота з комп'ютером, виконання письмових завдань

11. Методи контролю

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня здійснюється за двома напрямками:

- I – контроль систематичності та активності роботи на практичних заняттях;
- II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування; письмові контрольні роботи; тестування.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача третього (освітньо-наукового) рівня після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий/Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
12	12	12	14	14	12	12	12	100

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100 A	відмінно	зараховано
82–89 B	добре	
75–81 C		
66–74 D	задовільно	
60–65 E		
35–59 FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34 F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрантів та аспірантів аграрних ВНЗ / О.Ф. Євсюков, Л.В. Герман, О.В. Тихоненко, І.Ю. Підгородецька ; за ред. О.Ф. Євсюкова; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2014. 264 с.

2. Основи методичної діяльності викладача (побудова і застосування ігрових технологій): навчально-методичні рекомендації / О.Ф. Євсюков, А.О.Борисова. Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. 52с.

3. Актуальні проблеми інновацій в наукових технологіях сьогодення:

Монографія / Євсюков О.Ф., Мельник Я.Я., Мигаль С.М., Смірнов О.О., та ін. Кіровоград, КП «Поліграфія», 2014. 353 с.

4. Інноваційні технології в розвитку наукової думки сьогодення: теоретико-практичний аналіз та науково-аналітичні коментарі: [монографія] - Євсюков О.Ф., Василевич Л.Ф., Василевич М.Л., Астаф'єва М.М., Бодненко Д.М., Семеняка С.О., Дереновський Р.М., Заболотна О.В., та ін. Кіровоград, КП «Поліграфія», 2015. 168 с.

5. Соціально-гуманітарні науки та управління в умовах глобалізаційних проблем сучасного людства: [монографія] - Євсюков О.Ф., Коваленко О.М. та ін. Кіровоград, ПП «Ексклюзив-Систем», 2016. 270 с.

14. Рекомендована література

Нормативно-правова база

1. Закон України «Про вищу освіту». Закон від 01.07.2014 № 1556-VII vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu.

2. Закон України «Про наукову і наукову і науково-технічну діяльність».

3. Закон України «Про освіту» № 1060-XII від 23.05.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР . 1991. N 34. Ст. 451.

4. Наказ МОН України. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи № 943 16 жовтня 2009 року

5. Положення про державний вищий заклад освіти. Постанова КМ України від 05.09.1996 р. №1074 // Інформ. збірник Мін. освіти і науки України. К., 1997. - №1. С.3-22.

6. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України N 65 від 20.01.1998 р.

7. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Постанова КМ України від 20.01.1998 р. № 65 // Офіційний вісник України. 1998. №3. С.202-207.

8. Примірний статут вищої освіти Інформ. зб. МО України. - 1997, №20.

9. Про вищу освіту: Закон України № 2984 – III від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. N 20.

10. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 03. 11.2004 р.

11. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України: Постанова Кабінету Міністрів України N1341 від 23 листопада 2011 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/1326289476970265/page5>

12. Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти : Постанова Кабінету Міністрів України N 1074 від 5.09.1996 р.

13. Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих

навчальних закладах I-IV рівнів акредитації : Наказ МОНмолодьспорту України № 384 від 29 березня 2012 р. : реєстр в Міністерстві юстиції від 3 травня 2012 р. за № 711/21024.

14. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України N 347/2002 від 17.04.2002 р.

15. Про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців: Тимчасове положення // Наказ МОН України від 23.1.2004. № 48.

16. Про Положення про національний заклад (установу) України : Указ Президента України N 1334/2004 (1334/2004) від 02.11.2004 р.

17. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року.

Базова

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія, Теорія: Підручник. К.:Либідь, 1998. 560 с.

2. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / Василь Григорович Кремень (ред.) / В.П. Андрущенко та ін. К. : Педагогічна думка, 2009. 256 с.

3. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанга – Прага - Берлін) / Упор. М.Ф. Степко та ін. Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. 52с.

4. Болонський процес: Документи / Укл: З.І. Тимошенко, А.М. Грохов, Ю.А. Гапон, Ю.У. Полеха. К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2004. 169с.

5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. 2-ге вид.-К.:Центр учбової літератури, 2011. 384 с.

6. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т / В.М. Галузинський, Б.М. Євтух. К. :ІНТЕЛ, 1995. 168 с.

7. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія Рівне, 1996. С.30-37, 49-54.

8. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.-376с. 18.Гронлунд, Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практ. Посіб. К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент освіти в Україні», 2005. 312 с.

9. Діденко Н.Г., Гармаш С.А. Методика викладання у вищій школі і Болонський процес [текст]: навчально-методичний посібник / Н.Г.Діденко, С.А.Гармаш. Донецьк: ДонДУУ, 2009. 147 с.

10. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи. К.: Знання, 2009. 387 с.

11. Мистецтво бути викладачем: Практ. посіб. / А. Брінклі, Б. Десанте, М. Флегм та ін. За ред. О.І. Сидоренка. К.: Навчально-методичний центр

„Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”. 2003. 144 с.

12. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.

13. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл.) / В.Ортинський К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

14. Психологія вищої школи: Підруч. [для студ. ВНЗ] / Подоляк Л.Г. Юрченко В.І. – [Вид. 3-є, випр. і доп.] К.: Каравела, 2011. 360 с

15. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало. - К. 1999.

Допоміжна

1. Авдеєнко А.П. Інтенсифікація навчального процесу та організація самостійної роботи студентів / А.П.Авдеєнко, Л.В.Дементій, О.Є.Поляков; / Проблеми освіти. К.-2001.-Вип.24. С. 108-111

2. Андрущенко В. Інтеграція цінностей: педагогічний досвід Європи. Стаття перша. Велика хартія Університетів // Вища освіта України. 2013. № 1. С. 3-8.

3. Бесєдіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник / Л.М.Бесєдіна, О.І.Сторубльов. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Логос, 2009. 204 с.

4. Болонський процес: Документи / Європейський ун-т / З.І. Тимошенко (уклад.). К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. 169с.

5. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2005. 252

6. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис: [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача] / В.Буряк // Вища школа. 2010. № 3-4. С. 11-35.

7. Ващенко Григорій, Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – 1-е вид. К.: Українська Видавнича спілка, 1997. 441 с.

8. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу / Південний науковий центр АПН України / Л.К. Величко. О. : ПНЦ АПН України, 2005. 302 с.

9. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. / О.І. Вишневський . Вид. 3-є, доопрац. і допов. К. : Знання, 2008. 568

10. Вітвицька, С.С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / С.С. Вітвицька. К. : Центр навчальної л-ри, 2005. - 398 с

11. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: Навч. посібник Донецьк: Вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. 242 с.

12. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник / О.І.Гура. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

13. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В.С. Журавський. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с.
14. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого- педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник / авт. кол.; за ред. М.Л. Смульсон. К.: Педагогічна думка, 2008. 256 с.
15. Зеленський К.В. Рейтинг як форма індивідуального підходу до всебічного розвитку особистості / К.В.Зеленський, В.І.Козак, О.В.Синишин; /Нові технології навчання.К.-2001.-Вип. 30.С. 166-170.
16. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів / І.А.Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. К.: Вища школа, 1997. 350 с.
17. Інформаційні технології і засоби навчання: зб.наук. праць / за ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука. К.: Атіка, 2005. 272 с.
18. Коджаспирова Г.М. Технические средства обучения и методика их использования: учеб. пособ. для студ. высш.учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, К.В. Петров. М.: Академия, 2007. 352 с.
19. Колеченко А.К. Энциклопедия педагогических технологий: пособие для преподавателей. СПб: Алетейя, 2002. 256 с.
20. Комар Ю.М., Поважний О.С., Комар С.Ю. Основи навчання студента. В 4 кн. Кн. 1, ч. 1, 2. Донецьк: ДонДУУ, 2004. Ч. 1. 305 с.; Ч. 2. 167 с.
21. Кремень В.Г. Методологічно і науково забезпечувати розвиток інноваційної освіти: доповідь про діяльність НАПН України у 2012 р. та завдання на 2013 р. // Педагогіка і психологія 2013.- № 2. С. 2-9.
22. Кудіна В. В.Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл / В.В. Кудіна та ін. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
23. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. К.: Знання, 2012. 486 с.
24. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи. К.: Знання, 2009.- 387 с.
25. Максим'юк С.П. Педагогіка: навч. посібник / С.П. Максимюк. К.: Кондор, 2009. 670с.
26. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В.Малафіїк. К. : Кондор, 2005. 400 с.
27. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб./Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка / А.А. Марушкевич. К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. 80 с.
28. Мнушко З. М..Модульна технологія навчання. Навч.-метод. Посібник. Харків.: Золоті сторінки, 2002.83 с.
29. Морозов В. Педагогічний процес як просвітництво і дослідницька діяльність // Вища освіта України. 2013. № 1. С. 28-39.
30. Никитина Н.Н. Введение в педагогическую специальность: Теория и практика: Учебное пособие. М: Изд. Центр «Академия», 2004. 224 с.
31. Нісімчук А.С. Педагогіка: Підручник. К.: Атіка, 2007. 344 с.

32. Нові технології навчання: наук.-метод. зб вип. 61 / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України; редкол.: О.П. Гребельник, Я.Я. Болюбаш, І.А. Шелест та ін. К., 2010. 185с
33. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40.- К.: Науково- метод. центр вищої освіти, 2005. 279 с.
34. Ортинський В Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / В. Л. Ортинський ; М-во освіти і науки України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – К. : Центр учбової літератури, 2009. 472 С.
35. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2004. 256 с.
36. Паращенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник / О.І. Ляшенко (наук.ред.) / Л.І. Паращенко. К. : [ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217 с.
37. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид.,перероб. і доп. К.: Знання, 2007 495 с.
38. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. – 2-е вид., доп і перероб. К.: Вища шк., 2004. 422 с.
39. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Практикум: Навч. посібн. К.: Каравела, 2007. 336 с
40. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. К: Експрес – об’ява, 1998 143с.
41. Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича / І.С. Руснак. Чернівці : Рута, 2008. 176 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL: <http://naqa.gov.ua>
3. Національний Темпус-офіс в Україні. URL: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>.
4. Офіційний сайт ЮНЕСКО. URL: <http://www.unesco.org/>
5. pidruchniki.ws/pedagogika.
6. readbookz.com/books.
7. pedagogika.ucoz.ua.
8. ukrkniga.org.ua.